

Dělostřelectvo u nás a v cizině.

Plukovník Ing. Viktor Čajanek.

Myšlenky o novodobém výcviku dělostřelectva.*)

Říšsko-německý generál von Cochenhausen přednášel na zmíněné téma ve švýcarské důstojnické společnosti. Jelikož konstruktivní řešení moderního děla je v úzké spojitosti s jeho taktickým užitím a tím přirozeně též s výcvikem u něho, byla jeho přednáška velmi zajímavá. Proto přinášíme z ní obsírnější výtah, doplněný vlastními vysvětlivkami a názory recensenta.

Generál von Cochenhausen rozčlenil své vývody na tři díly: výcvikové zásady předválečné doby, dále požadavky válečné a poválečné doby na výcvik dělostřelectva a konečně, jak by se měl provádět jeho novodobý výcvik.

I. Převzaté výcvikové zásady. Tvůrcem plánovitého výcviku dělostřelectva v Prusku byl Scharnhorst (1755—1813), jenž správně pochopil skvělou taktiku Napoleony dělostřelecké masy v těžišti bojové fronty, ale nemohl ji včas v pruské armádě uplatnit.

Scharnhorst pozvedl důstojnický sbor dělostřelectva na vysokou vědeckou úroveň a vytvořil z dělostřelectva, které až dosud mělo pořád ještě ráz cechu,

*) Gen. v. Cochenhausen: Gedanken über neuzeitliche Ausbildung der Artillerie. (Allgemeine schweizerische Militärzeitung roč. LXXVII, str. 346.)

skutečné vojsko. Jeho pochodové rychlosti se musely přizpůsobiti potřebám ostatních zbraní. Scharnhorst rozdělil také dělostřelectvo na divisní a sborové (armádní); jeho nejmenší taktickou jednotkou určil baterii.

Vysokou taktickou hodnotu dělostřelectva mohl ovšem teprve po více než 50 letech úplně uplatnit generál von Hindersin. Byl to iniciativní dělostřelec, praktický voják s důkladným taktickým a balistickým vzděláním. Zmodernisoval jako generální inspektor pruského dělostřelectva svoji zbraň podle zásad Scharnhorstových a přispěl tak v nemalé míře k úspěchům pruské, resp. německé armády v letech 1866 a 1870/71.

V r. 1870 mělo německé dělostřelectvo poměrně výborná děla s rýhovanou hlavní. Děla nabíjela se ze zadu — zadovky. Francouzské polní dělo mělo sice také již rýhovanou hlaveň, ale nabíjelo se zpredu — předovka. Technickým i balistickým výkonem předčilo je německé dělo. Po stránce taktické uplatnila se spolupráce s pěchotou, od r. 1866 intenzivně pěstovaná v německé armádě. Také dalšímu taktickému požadavku — nashromáždění a připravení mas dělostřelectva na místě rozhodnutí — bylo německým vedením skvěle vyhověno. Mohutná, takticky správně vedená dělostřelecká palba, zlomila odpor silného francouzského pravého křídla u St. Privat a rozhodla u Sedanu o osudu obklíčené francouzské armády v Chalons. Rovněž v bojích v r. 1871 bylo především dělostřelectvo hlavním činitelem německých úspěchů na Lisaine, u Orleansu, Paříže a le Mans.

Jak to už bývá, nevyvodilo se z úspěchu německého dělostřelectva žádného praktického poučení pro jeho výcvik. Po stránce konstruktivní byla převaha rýhovaných hlavních a zadovek se spolehlivým, dobře těsnícím závěrem vzhledem na zvýšenou balistickou výkonnost, přesnost střelby a zvětšení dostřelu uznána a proto byl jejich typ ve všech armádách bez průtahů a váhání zaveden. Většina děl z tohoto období byla upotřebena ještě i ve světové válce (v rak.-uh. armádě vz. 75, ve franc. vz. 77 a v něm. vz. 73). Po stránce výcvikové však byla střelba zanedbávána a věnovalo se více péče jezdeckému umění a formálnímu výcviku se zapřaženým dělem. V letech devadesátých nastalo určité třibení názorů o významu dělostřelecké palby, což vedlo k zřizování vyšších dělostřeleckých učilišť téměř ve všech armádách; výsledky jejich práce byly však znatelné jen ve Francii. Proto německý vynález skluzných hlavních (Ing. Konrád Haussner), nejvýznamnější to vynález dělostřelecké techniky za posledních 300 let — byl ihned r. 1897 uplatněn u znamenitého francouzského polního kanonu, kdežto v Německu nemohli se ještě dlouho pro zavedení této konstrukce rozhodnouti. Toto opožděné zavedení skluzných hlavních u polních děl v německé armádě mělo neblahý vliv na výcvik, neboť související s tím možnost střelby ze skrytého postavení vžila se tu velmi pozdě. Mnohem šťastnější bylo německé pěší (v Rak.-Uhersku pevnostní, později těžké) dělostřelectvo. Tato zbraň dokonala se záhy ve střelbě ze skrytého postavení a šla dobře připravena do světové války.

Na počátku světové války podporovalo německé dělostřelectvo pěchotu ponejvíce z otevřených palebných postavení často velmi překotně obsazených. Přes to byl účinek 72 děl aktivní pěší divise značný; obyčejně byl ještě zvýšen přiděleným těžkým dělostřelectvem polní armády. A mohutnost účinku nejtěžších ráží (28—42 cm) je ještě v živé paměti. Ovšem palba proti dobře skrytým bateriím byla obtížná, jelikož zastřelování pomocí letounů bylo teprve v začátcích. Tvoření dělostřeleckého těžiště na rozhodujícím místě bojové fronty nedalo se obyčejně provésti, jelikož nebylo potřebného silného sborového dělostřelectva k dispozici. Teprve v létě 1915 bylo možno po prvé u Gorlice vytvořiti prostorově a časově koncen-

trovanou masu dělostřelecké palby, pomocí níž byla silná ruská fronta prolomena a odpor v zadních postaveních znemožněn.

Na západní, mezitím ustálené frontě se vyvinula poznenáhlu střelba s pozorováním měřických útvarů a leteckých pozorovatelů a polní dělostřelectvo si osvojilo střelbu podle plánu, kterážto střelba byla pěstována pěším (pevnostním) dělostřelectvem již v míru. Aby se docílilo větší přesnosti střelby, v zájmu úspory střeliva, byly počítány a vylučovány zvláštní vlivy děla a vlivy povětrnostní. Plynové střelivo bylo určeno především proti dělostřelectvu. V dohodě s pěchotou byla organisována palba rušivá, ničivá a přehradná.

Později bylo dělostřelectvu uloženo ničit obranná postavení, složená z hnízd odporu nepravdělně rozložených do hloubky. Tento úkol rozřešil plukovník Bruchmüller, Pro každý útok sestavil plán palby, jehož vedoucí myšlenka byla docela jednoduchá: Nepřítel měl býti ochromen krátkou mohutnou palbou, jež se rychle pohybovala od hnízda k hnízdu, aby nebyl s to klásti nějaký odpor útočící pěchotě. Zeslabené německé armádě však nebylo možno docílit již ani tímto postupem rozhodujícího výsledku.

II. Požadavky poválečné. Pro dnešní výcvik má hlavní význam pohybná válka, již začne v budoucnu každé polní tažení. Celý mírový výcvik musí býti tak veden, aby se dalo z dělostřeleckého materiálu využítkovati maximum jeho výkonnosti. Tuto okolnost musí si důrazně uvědomiti jak konstruktér děla, tak i každý cvičitel.

Pěchota a dělostřelectvo jsou jednou nerozlučnou zbraní. Přes veškeré válečné zkušenosti nebylo možno důsledně provést tuto zásadu a bezpečně upravit spolupráci obou složek. Nutno najít vhodný kompromis centralisace i decentralisace vedení dělostřelectva. Způsob vzájemné spolupráce závisí jistě na okamžité taktické situaci. Pokud je boj velmi pohyblivý a proměnlivý, jako při zahájení boje, při odrážení předvojových vojsk, při pronásledování a při ústupu je zapotřebí udržovati osobní styk nejmenších jednotek a části dělostřelectva se podřídí pěším jednotkám. Jakmile se ale boj ustálí (obrana, zamýšlený útok) musí býti zabezpečeno centrální vedení palby pokud možno všech baterií vyšším velitelem, aby bylo možno vyvinouti maximum hromadné palebné výkonnosti. Pouze při neobvykle velké rozsáhlosti bojiště, nebo jsou-li mezi jednotlivými bojovými skupinami značné terénní překážky, anebo za velké mlhy, doporučuje se též v obraně a při plánovitém útoku části dělostřelectva podříditi nižším jednotkám pěchoty (plukům, praporům).

Velmi důležité je jasné a účelné rozkazování podřízeným dělostřeleckým jednotkám. Generál Bleidorn řekl: „Nemusíte dělostřelci říci, kam má postaviti svá děla, ale musíte mu naříditi, kam má položit svoje železo.“ V rozkaze musí býti jasné zdůrazněn bojový účel a hlavně těžiště zamýšlené bojové akce. Je také velmi výhodné, jsou-li velitelé pěchoty na dělostřelecké jednotky co nejbliže u sebe. Není-li to možné, pak rozvine dělostřelecká spojovací služba svou činnost. V zahajovacím boji bude zapotřebí, aby se velitel dělostřeleckého oddílu spojil s příslušným velitelem pěšího pluku. Mají-li svá stanoviště blízko sebe, pak má dělostřelecký velitel svá pojitka k dispozici a může je nejlépe využít k spojení k tomu pěšímu praporu, jenž se zazazuje na rozhodujícím místě. Další povinností obou velitelů je udržovati spojení se svými podřízenými jednotkami, tedy dělostřelecké pozorovatelny s nejbližším stanovištěm pěší částice (roty, čety). Bude-li podle těchto zásad spojovací a zpravodajská služba důsledně dodržována, uskuteční se i při centrálním vedení divisiho dělostřelectva co nejužší spojení mezi pěchotou a dělostřelectvem až do nejnižších

jednotek a bude to mítí příznivý vliv na činnost zpravodajské a spojovací služby v opačném směru, tedy od nejnižší jednotky nahoru.

Rozčlenění dělostřelectva musí býti takové, aby se dalo s největší pružností přizpůsobiti okamžitým poměrům a změnám boje. Rychle se střídající úlohy, které se vyskytnou z požadavků pěchoty, budou potřebovati centrálního vedení dělostřelecké palby. Z toho je vidno, že je naprosto vyloučeno, aby se dala tato vzájemná spolupráce obou zbraní řešiti podle nějakého schematu. Jediným rozhodujícím momentem pro účelné rozčlenění přiděleného dělostřelectva bude v každém případě taktická situace. Výcvik dělostřeleckého důstojníka vyplývá tedy z požadavku, osvojit si úplné a jasné porozumění pro způsob boje pěchoty a jejího středního vedení (prapor, pluk, brigáda). Časy, když dělostřelectvo bojovalo samostatně podle vlastních svých doktrín, patří minulosti.

Vysokého morálního účinku moderních rychlopalných děl lze dosáti jen tehdy, soustředí-li se účinná palba jak prostorově, tak i časově s největší dosažitelnou rychlostí a s největším počtem děl. Na tuto zásadu mohutnosti a rychlosti palby, která se ponejprve skvěle osvědčila v r. 1915 u Gorlice, začíná se pomalu zapomínati následkem malého počtu munice při mírových ostrých střelbách. Na palebnou přehradu nelze ovšem docela tuto zásadu podle válečných zkušeností aplikovati. Byla mnohdy zbytečným plýtváním střelivem. Z čistě balistického hlediska není vzhledem na dálkový rozptyl vůbec možno postavití skutečně nepřekročitelnou hráz před vlastní posici při útoku nepřítele. Každý útok podle novodobých zásad má určitou hloubku. Této hloubce odpovídá lépe, pokusíme-li se útok ničivou palbou před jeho započetím zmařiti (kadence 1 až 2 rány za minutu z každého děla) a vyrazí-li nepřítel, zastaviti jeho postup neutralizační palbou.

Účinek dělostřelectva se podstatně zvýší, zahájí-li se palba rychle a překvapujícím způsobem. Pěchota si právem stěžuje, že dělostřelectvo téměř vždy svou činnost zahájí opožděně. Je to přirozený následek příliš veliké úzkostlivosti při přípravě střelby. Všechny zdlouhavé přípravy působí nanejvýš nepříjemně a znervosňují pěchotu, zvláště v okamžiku střetnutí se s nepřítelem, kdy běží o to, co nejrychleji obsaditi dominující body na ose pochodu. Je tedy nejdůležitějším požadavkem budoucna, aby dobře pracující baterie mohla za normálních poměrů ze skrytého postavení zahájit palbu za 15 až 20 minut a oddíl a 30 až 45 minut. Tak dlouho se musí pěchota brániti svými vlastními palebnými prostředky.

Nemá-li se živý cíl vyhnouti účinné palbě, je třeba dobu zastřelení zkrátit, nebo zastřelení provést na cíl pomocný. Vhodné počítadlo, jež vyhodnocuje rychle a mechanicky zvláštní a povětrnostní vlivy, může rovněž zrychlití přípravu střelby.

Nejen na rychlé a překvapující zahájení palby, ale též na rychlé a přesné přemístování palby čili manévry palbou se musí klásti u moderního dělostřelectva velký důraz. Tomuto požadavku lze vyhověti jen vhodným konstruktivním řešením děla a dobrým metodickým výcvikem všech orgánů.

Při průzkumu palebných postavení musí se dbáti na možnost přestřelnosti do celé šířky přiděleného úseku.

Vhodné mapy opatřené čtvercovou sítí a dobrá organisace bezvadných pojitků přispívá neobyčejně k úspěšnému a stručnému rozkazování. Všechny rozkazy pro střelbu mají mítí přednost před vysvětlivkami taktického rázu.

Není žádné pochybnosti o tom, že dělostřelectvo může úspěšně působiti jen ze skrytých postavení. Přesto však střelba proti bojovým vozům dá se provést jen přímým mířením a palbou dělovodů. Proto se musí napříště konstruovati jednoduchých a spolehlivých mířidel pro boj zblízka věnovati

velká péče. Pro ostřelování tanků a letadel hodí se dobře velkorážový, motorisovaný kulomet, vtělený do jednotek pěchoty.

O dělostřelecké střelbě s leteckým pozorováním lze předpokládat, že se případ zastrčení jednotlivých baterií pomocí leteckého pozorování v pohyblivé válce málokdy vyskytne. Naproti tomu bude se doporučovati co nejvíce využití letce ke kontrole účinné palby, připravené pomocí plánu. Zjistil-li při této kontrole letecký pozorovatel, že část palby neleží správně v cíli, pak nesmíme od něho při hromadné palbě dělostřeleckých mas očekávat, že by mohl též udat onu baterii, která špatně střelí. Vůbec kontrola střelby v takových případech je jedním z nejtěžších problémů střelecké a pozorovací techniky.

Svoji vlastní bojovou schopnost a menší zranitelnost získáme zastíráním a pohybem. Jen těmito dvěma prostředky mohou se dělostřelecké jednotky za delšího boje chrániti proti novodobým vymoženostem dělostřelecké zpravodajské a průzkumné služby. Přírodním maskování dáváme přednost před umělým. Nepravidelné rozestavení děl s velkými intervaly znesnadňuje nepřátelský vzdušný průzkum, ztěžuje však techniku střelby v baterii a proto se má tohoto prostředku velice opatrně užíti. Stará dělostřelecká zásada, že účinek jde před skrytem platí i dnes. Výborným prostředkem proti nepřátelské střelbě hlavně v obraně jsou záměnná palebná postavení, vyžadující značnou pohyblivost děla, na což nutno pamatovat při konstruktivním řešení děla.

V závěru možno stanovit tyto hlavní cíle dělostřeleckého výcviku:

1. Co možno nejúžší spojení s pěchotou a rychlé a včasné přizpůsobení dělostřelecké palby taktické situaci.

2. Rychlý, překvapující a soustředný účinek hromadné dělostřelecké střelby v téžisti bojové události.

3. Udržení vlastní palebné síly co nejdéle.

III. Novodobé zásady výcviku. Všestranné a obtížné úkoly novodobého dělostřelce vyžadují, aby dělostřelečtí velitelé byli dobrými, všestranně vzdělanými vojáky, mezi nimiž se nemá vyskytnouti cechovní učenec nebo montér-mechanik, ztrativší porozumění pro požadavky polních zbraní. Věda a technika mají zůstatí prostředkem, jímž lze stupňovat taktickou výkonnost. Nesmějí býti vlastním účelem!

Jak se má výcvik prováděti o tom jednají cvičné řády. Více však záleží na způsobu, jak se má obsah cvičných řádů přenášeti na vojsko. Řešení této věci je při dnešní značně zkrácené služební době zajisté nanejvýš obtížné. Především nesmí se upustiti od staré osvědčené zásady, že každý cvičitel potřebuje určité volnosti a samostatnosti, nesmí tedy představený příliš mnoho do činnosti podřízeného zasahovati. Přes to ale praxe ukázala, že bez určité kontroly nelze se obejiti, nemá-li jednotnost výcviku trpěti. Najíti zde zlatou střední cestu, je právě umění velitelské!

Po tomto úvodě k zásadám výcviku nastiňuje generál von Cochenhausen výcvik vyšších dělostřeleckých důstojníků (od velitele oddílu nahoru). Ze svých dosavadních vývodů podává závěr a zdůrazňuje hlavně dvě věci, které si musejí tito osvojit: Smysl pro všeobecnou taktiku a osobní předvidání. Dělostřelec, který na rozkazy čeká, opozdí se se vším. Musí rozumět celkové taktické situaci a podle ní musí včas zařídit, čeho třeba. Správné přizpůsobení dělostřelecké střelby taktické situaci jest výsledkem jen pilného praktického výcviku, prováděného vždy s ohledem na těsnou spolupráci s pěchotou.

(Příště dokončení.)